

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาเห็ดท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารและรายได้สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง ดำเนินการต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2555 ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 10 แห่ง เพื่อรวบรวม ความหลากหลายของเห็ดภูมิปัญญาในการจัดการและการใช้ประโยชน์จากเห็ดท้องถิ่น และศึกษา ระบบนิเวศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเห็ดท้องถิ่น รวมทั้งศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์เห็ด ท้องถิ่น สำหรับการบริโภคในครัวเรือน ทดสอบเพาะเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์เห็ดเพื่อสร้างรายได้ ร่วมกับชุมชนนาร่อง ผลการวิจัยสรุปดังนี้ (1) เก็บตัวอย่างเห็ดที่เพิ่มจากปี พ.ศ. 2555 จำนวน 101 ตัวอย่าง จำแนกเป็น 46 ชนิด แบ่งการใช้ประโยชน์เป็นเห็ดที่ใช้เป็นอาหาร 21 ชนิด เห็ดสมุนไพร 3 ชนิด เห็ดพิษ 2 ชนิด และไม่มีรายงานการใช้ประโยชน์ 20 ชนิด ซึ่งจากการวิจัยปี พ.ศ. 2555-2556 สามารถเก็บตัวอย่างเห็ดท้องถิ่นได้ 291 ตัวอย่าง จำแนกได้ 76 สกุล 154 ชนิด โดยสามารถแยกเชื้อ จากตัวอย่างเห็ดที่เก็บได้ 14 ชนิด 41 ไอโซเลต ในการบ่งบอกชนิดด้วยการวิเคราะห์ลำดับเบสหา ความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการสามารถสกัดสารพันธุกรรมจากเห็ดได้ 60 ตัวอย่าง (2) การศึกษาสภาพ นิเวศที่เหมาะสม พบว่าพื้นที่ป่าในแต่ละชุมชนมีลักษณะทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน โดยมีความสูง ตั้งแต่ 170 - 1,171 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นตัวกำหนดประเภทของพรรณไม้ในป่าซึ่งมี ผลต่อชนิดของเห็ดในแต่ละพื้นที่ โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญของเส้นใยเห็ดที่นำมา เพาะเลี้ยงอยู่ในช่วง 25-30 °C และอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเกิดดอกอยู่ในช่วง 28-33 องศาเซลเซียส (3) ศึกษาวิธีการเพาะเห็ด 5 วิธี คือ เพาะในท่อนไม้ ในวัสดุขี้เลื่อย ในวัสดุฟางข้าว เพาะ ร่วมกับพืชอาศัย และเพาะแบบฝังกลบ ซึ่งจากการทดสอบโดยใช้วัสดุขี้เลื่อย พบว่าเห็ดหัวลิงและเห็ด หูหนูสายพันธุ์จากบ้านปางมะโอใช้ระยะเวลาในการบ่ม 28-35 วัน จึงเริ่มให้ผลผลิต ส่วนเห็ดลมสาย พันธุ์จากบ้านปางแดงใช้ระยะเวลาในการบ่ม 5-6 เดือนจึงเริ่มให้ผลผลิต ในขณะที่เห็ดขอนขาวสาย พันธุ์จากบ้านปางแดงใช้เวลา 6-7 เดือน และเห็ดกลุ่มมายคอร์ไรซานั้นสามารถเพาะเลี้ยงเส้นใยได้ 2 ชนิด คือ เห็ดตับเต่าและเห็ดเผาะ อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญของเส้นใยอยู่ในช่วง 25-30 องศาเซลเซียส (4) ชุมชนที่มีศักยภาพในการเพาะเลี้ยงเห็ดเพื่อเป็นรายได้เสริมได้แก่ บ้านปางมะโอ อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ ซึ่งสามารถเพาะเลี้ยงได้ทั้งเห็ดเขตร้อนและเห็ดเขตหนาว บ้านปางยาง อ. ปัว จ. น่าน มีความเป็นไปได้ในการเพาะเห็ดเขตร้อนโดยเฉพาะเห็ดลม และ บ้านท่ามะเดื่อ อ. ทองผาภูมิ จ. กาญจนบุรี มีความเป็นไปได้ในการเพาะเห็ดเขตร้อน ซึ่งได้มีการจัดเตรียมโครงการเพาะเห็ดเพื่อ เป็นแหล่งอาหารและรายได้ของชุมชน เพื่อนำไปบรรจุในแผนชุมชนต่อไป